

Toegevoegde waarde EU-subsidies in Nederland

Nederland heeft in de periode 2014-2020 ruim € 7,4 miljard uitgegeven aan EU-subsidies. De Europese Commissie en 4 betrokken Nederlandse ministers zijn samen verantwoordelijk voor de besteding van dit geld. Maar ‘Brussel’ noch ‘Den Haag’ heeft met de huidige werkwijze inzicht of dit geld optimaal ingezet is om de grootste nationale uitdagingen het hoofd te bieden.

Verbetering is mogelijk, is de boodschap van de Algemene Rekenkamer in het onderzoeksrapport *Toegevoegde waarde EU-subsidies in Nederland*.

Download in Nederlands: 'Toegevoegde waarde EU-subsidies in Nederland'

PDF document | 60 pagina's | 934 kB

Rapport | 18-10-2022

Nederlandse ontvangers tonen zich tevreden over de EU-subsidies, zo blijkt uit het onderzoek. Voor een grote meerderheid van de bijna 1.300 subsidieontvangende bedrijven en organisaties die een enquête van de Algemene Rekenkamer hebben ingevuld, staat buiten kijf dat de EU-subsidie een verschil voor hun project maakte. Het ontbreekt echter op landelijk niveau aan een goede inhoudelijke onderbouwing hoe beschikbare budgetten uit de EU-fondsen verdeeld zouden moeten worden over maatregelen en/of regio's.

Ook is de sturing hoe het geld ingezet kan worden met de meeste toegevoegde waarde onvoldoende. De Nederlandse overheid weet vervolgens weinig over de behaalde resultaten met deze EU-subsidies. Met uitzondering van de € 0,5 miljard aan subsidies die via het Europees Sociaal Fonds (ESF) zijn verdeeld.

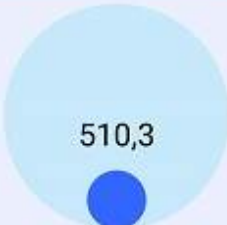
Waarom onderzochten we de EU-subsidies?

Over de doelmatigheid en doeltreffendheid van de EU-subsidies die onder de gedeelde verantwoordelijkheid van de Europese Commissie en lidstaat Nederland worden beheerd is weinig bekend. Eerder hebben wij onderzoek gedaan naar de rechtmatigheid van deze Europese geldstromen in Nederland. Maar wat zijn de effecten op de Nederlandse samenleving? De betrokken Nederlandse ministers rapporteren er nauwelijks over. Met dit onderzoek hebben wij achterhaald in hoeverre EU-subsidies voor de ontvangers een doorslaggevende factor gespeeld om hun doel(en) te bereiken.

Welk verschil maken investeringssubsidies voor melkveehouders? Waren integratieprojecten met vluchtelingen in Nederlandse gemeenten zonder de EU-subsidie niet uitgevoerd? Hoe belangrijk is een EU-subsidie voor een startend ondernemer?

Het onderzoek betreft subsidies uit de periode 2014-2020.

De EU-fondsen kennen verschillen in doel, doelgroep, verantwoordelijk minister en budget

Doel	Doelgroep	Verantwoordelijk	Budget* (€ miljoen)
Europees Sociaal Fonds (ESF)			
Verhogen van de arbeidsparticipatie en daarmee de economie versterken en armoede tegen- gaan	Afhankelijk van maatregel gaat het om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, wer- nemers, jongeren en andere mensen op zoek naar werk	 Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid	 510,3
Europees Sociaal Fonds voor Meest Behoeftigen (EFMB)			
Verminderen van de sociale uitsluiting van ouderen met een laag besteed- baar inkomen in Nederland	Ouderen met een laag besteedbaar inkomen die de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt, woonachtig zijn in Nederland en die te kennen geven sociaal uitgesloten te zijn of dreigen te worden	 Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid	 3,9
Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)			
Innovatiestimulering en de overgang naar een koolstofarme economie	Vooraf gericht op ondersteuning van MKB. Ook andere organisaties en bedrijven kunnen subsidie aanvragen, voor zover projecten gericht zijn op het MKB	 Minister van Economische Zaken en Klimaat	 510,3
Europees Fonds Maritieme Zaken en Visserij (EFMZV)			
Bevorderen dat de visserij- en aquacultuur- sector duurzaam en concurrerend wordt, door het stimuleren van innovatie, samen- werking en investeringen	Vissers, visserijorganisa- ties, ondernemers in de visserij, publiekrechtelijke instellingen, schelpdier- en viskwekers, aqua- cultuurondernemers, producentenorganisaties, (semi-)overheid	 Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit	 101,5

* Het budget van het betreffende fonds in de periode 2014-2020 (donkerblauwe cirkel) is weergegeven ten opzichte van het totale budget van alle fondsen (lichtblauwe cirkel, in totaal €7.429,2 miljoen).

Doel	Doelgroep	Verantwoordelijk	Budget* (€ miljoen)
Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO)			
Stimuleren van concurrentiekracht en innovatie, het duurzaam beheer van natuurlijke hulpbronnen en een goede conditie van het platteland met kwaliteit van natuur en landschap	Primair boeren, maar afhankelijk van specifieke maatregel ook anderen zoals grondeigenaren, landbouworganisaties, natuur- en landschapsorganisaties, gemeenten, provincies, waterschappen	 Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit	 825,3
Europees Landbouw Garantie Fonds (ELGF)			
Bieden van voedselzekerheid aan burgers en prijs- en inkomensstabiliteit aan agrariërs, door middel van stabilisering inkomens en markt- en prijsbeleid	Boeren, boerenbedrijven, handelaren in landbouwproducten, melk- en fruitproducenten, scholen	 Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit	 5.089,3
Asiel Migratie en Integratie Fonds (AMIF)			
Behouden en verbeteren van de kwaliteit van het opvang- en asielbeleid, de bevordering van de participatie in de samenleving en de bevordering van terugkeer van vreemdelingen	Overheidsorganisaties, onderwijsinstellingen, opleidingsorganisaties, internationale organisaties en NGO's, privaaten publiekrechtelijke ondernemingen	 Minister van Justitie en Veiligheid**	 301,1
Fonds voor Interne Veiligheid (ISF)			
Bevorderen van politieke samenwerking, voorkoming en bestrijding van criminaliteit, crisisbeheersing en versterking van het proces van grensbeheer en rondom het verstrekken van visa	Nationale overheidsorganisaties	 Minister van Justitie en Veiligheid	 87,5

* Het budget van het betreffende fonds in de periode 2014-2020 (donkerblauwe cirkel) is weergegeven ten opzichte van het totale budget van alle fondsen (lichtblauwe cirkel, in totaal €7.429,2 miljoen).

** De Minister van SZW levert de beleidsmatige input voor het onderdeel Integratie

Leveren subsidies zo veel mogelijk toegevoegde waarde?

Ministers (en in sommige gevallen provincies en gemeenten) vertalen de beschikbare budgetten van de EU-fondsen in nationale programma's. Het gaat om uiteenlopende terreinen, van landbouw, visserij, plattelands- en natuurontwikkeling, tot regionale economie en arbeidsparticipatie en het voorkomen van sociale uitsluiting. Maar ook opvang van asielzoekers en terugkeer van vreemdelingen of samenwerking van politiediensten.

Het ontbreekt vaak aan een probleemanalyse of inhoudelijke onderbouwing, waardoor niet aannemelijk is gemaakt waar de meeste toegevoegde waarde met het EU-geld kan worden behaald. De criteria voor de verdeling van de subsidies zijn soms simpelweg overgenomen uit de vorige programmaperiode.

Meer inzicht in de geleverde prestaties en gerealiseerde effecten maakt het sturen op toegevoegde waarde van EU-subsidies in opeenvolgende periodes beter mogelijk. Nu ligt het accent vooral op bijhouden of al het beschikbare geld uitgegeven wordt. Aandacht voor goed getimed evaluaties naar de effecten van de subsidies is er minder.

Struikelblokken in subsidieproces

Uit afgenomen interviews en enquêtes, zowel onder subsidieontvangers als afgewezen aanvragers, blijkt dat de EU-subsidie een positieve bijdrage levert aan de projecten. 9 van de 10 respondenten zeggen dankzij de EU-subsidie een project sneller gestart te zijn, of grootschaliger te hebben opgezet of een betere kwaliteit van producten te hebben kunnen leveren. Van de aanvragers die niets kregen, staakte de helft het project. Een derde van deze aanvragers paste de aanpak aan.

Vermeldenswaardig is ook dat ruim twee derde van de respondenten aangeeft een extern adviseur te hebben ingeschakeld voor de tijdrovende subsidieaanvraag en/of voor de verantwoording van het bestede Europees geld. Die administratieve last wordt als zwaar ervaren.

Aanbevelingen

Wij doen aanbevelingen om de onderbouwing van de verdeling van de subsidiegelden te verbeteren.

Ook worden betere indicatoren nodig geacht die mettertijd inzicht geven in de feitelijk behaalde resultaten dankzij de inzet van subsidies.

Verder is het wenselijk dat de doelstellingen van de EU-fondsen herkenbaar zijn in de behaalde resultaten.

Welke onderzoeksmethoden gebruikten we?

We hebben onderzocht hoe de verantwoordelijke ministeries het toekennen van EU-subsidies aan uitvoerders van projecten hebben voorbereid, uitgevoerd en geëvalueerd. Dit hebben we gedaan

door analyse van relevante documenten en door het stellen van gerichte vragen aan de betreffende ministeries. Ook hebben we, op basis van de door de ministeries verstrekte informatie en documentanalyse, informatie vergaard over de doelstellingen, doelrealisatie en benutting van de budgetten van de verschillende EU-fondsen, en over de gerealiseerde indicatorwaarden.

Een enquête die wij hebben uitgezet onder aanvragers van een EU-subsidie vormde een belangrijke pijler van het onderzoek. De enquête diende om zicht te krijgen op de toegevoegde waarde van EU-subsidies op projectniveau.

Wat is de stand van zaken?

Vier ministers hebben op de bevindingen en aanbevelingen gereageerd (LNV, EZK, Justitie en Veiligheid en de minister voor Armoedebestrijding en Participatie).

Het onderzoeksrapport is op 18 oktober 2022 naar het parlement gestuurd en gepubliceerd.

Wat is het grotere plaatje?

Dit onderzoek maakt deel uit van onze publicaties op EU-terrein.

Op 20 mei 2020 publiceerden wij het eerdere rapport over de EU [Rapport bij de Nationale Verklaring 2020](#), en op 15 mei 2019 publiceerden wij het [Rapport bij de Nationale Verklaring van 2019](#) over hetzelfde onderwerp. Het onderzoek sluit ook nauw aan bij de serie EU-trendrapporten, waarvan het [EU-tendrapport 2016](#) de laatste is geweest.

Op onze webpagina's over de [Europese Unie](#) staat meer informatie over de EU.

Middels onderstaande knop vind u *al* onze publicaties over de EU.

Alles over de EU

Bijlagen

› Vooroordelen over besteding EU-gelden

Onze eerste associaties bij EU-subsidies zijn niet goed. Vliegvelden waar nog nooit een vliegtuig is geland. Snelwegen van niks ...

Weblogbericht | 26-10-2022 | Ewout Irrgang

› EU-subsidies doen ertoe, maar dragen niet per se bij aan grootste uitdagingen

Ruim € 7 miljard in 7 jaar besteed; ontvangers tevreden Nederland heeft in de periode 2014-2020 ruim € 7,4 miljard uitgegeven aan ...

Nieuwsbericht | 18-10-2022 | 06:30

› Methodische bijlage bij rapport Toegevoegde waarde van EU-subsidies in Nederland

Publicatie | 18-10-2022

› Reactie minister van Economische Zaken en Klimaat op het rapport Toegevoegde waarde EU-subsidies in Nederland

- › [Reactie minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit op het rapport Toegevoegde waarde EU-subsidies in Nederland](#)

Brief | 18-10-2022

- › [Reactie minister van Justitie en Veiligheid op het rapport Toegevoegde waarde EU-subsidies in Nederland](#)

Brief | 18-10-2022

- › [Reactie minister van Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen op het rapport Toegevoegde waarde EU-subsidies in Nederland](#)

Brief | 18-10-2022

Zie ook

- › [Europese Unie](#)

Onderwerp

- › [Subsidies](#)

Onderwerp

- › [Ondernemerschap en innovatie](#)

Onderwerp

- › [Publiek-private geldstromen](#)

Onderwerp

- › [Ruimtelijke ordening en natuur](#)

Onderwerp

- › [Werkgelegenheid en scholing](#)

Onderwerp